

maandag 19 november 2001

INTERVIEW. Rik Coolsaet over 170 jaar Belgische diplomatie

Buitenlandse politiek zet binnenlandse voort

„De buitenlandse politiek is de voorzetting van de binnenlandse politiek met andere middelen.” Met een knipoogje naar de Pruisische krijgskundige Karl von Clausewitz schuift de Gentse politicoloog Rik Coolsaet die idee naar voren als de leidraad van de geactualiseerde editie van zijn handboek over België en zijn buitenlands beleid. Een gesprek over de genocidewet, Louis Michel en de defederalisering van onze buitenlandse politiek.

Als er iets akeliger is dan het onzorgvuldig gebruik van de geschiedenis, dan is het wel het overboord gooien ervan", stelde Coolsaet vorige week, bij de voorstelling van zijn boek in aanwezigheid van premier Guy Verhofstadt (*DS 14/11*). Daarom legt hij het accent op de *tendances lourdes* -- op de langetermijnkenmerken van de buitenlandse politiek van een klein land als België. Het boek biedt een helder geschreven, samenhangende kijk op 170 jaar Belgisch buitenlands beleid.

In de slotlinea's somt u factoren op die het succes van een buitenlands beleid helpen te bepalen. Past u dat eens toe op twee jaar Verhofstadt-Michel?

Kwaliteit van je personeel is belangrijk. Als je Buitenlandse Zaken vergelijkt met vijftien jaar geleden, dan tref je nu een opmerkelijke dynamiek aan. Duidelijkheid over de doelstellingen vormt een andere voorwaarde. Onduidelijkheid is het laatste dat je Verhofstadt en Michel kunt verwijten.

Wat mij het meest charmeert, is de graad van activisme, van voluntarisme, waarmee de regering in Afrika en inzake Europa haar doelstellingen nastreeft. Eensgezindheid rond de opties vormt een vierde criterium. Wel, ik stel vast dat de regering het in opiniepeilingen over bijvoorbeeld de zaak-Haider zeer goed heeft gedaan.

Reacties van Vlaamse zijde op die ethische dimensie van ons buitenlands beleid verwonderen mij. Wij aanvaarden dat de Europese landen in elkaars monetaire en economische aangelegenheden tussenbeide komen. Maar over de politieke dimensie zou niet gepraat mogen worden.

Pluspunten, maar ook negatieve aspecten?

Ja. Het zit de regering niet mee. Als de wapens spreken, speelt Europa alleen nog een marginale rol. Negatief lijkt mij ook de soms sterke persoonlijke diplomatie die deze regeringsploeg voert. Met alle respect voor Reginald Moreels en Jacky Moraël vind ik het uitsluiten van persoonlijke gezanten, die niet verankerd zijn in de administratie, gevaarlijk. De engagementen die je neemt, moeten ook na je vertrek uitgevoerd worden.

Ik bespeur ook discontinuïteit op een ander vlak. De defederalisering van onze ontwikkelingshulp had niets te maken met goed beleid, maar met machtsambities en het geld van Ontwikkelingssamenwerking.

Al bij al een positief rapport. Had u dan geen problemen met de wankelmoedige opstelling van deze regering ten aanzien van de genocidewet?

Een wet die je materieel niet kunt uitvoeren, is een wet die moet worden aangepast. Zelfs onderzoeksrechter Damien Vandermeersch zou een aantal van die gevallen willen doorschuiven naar het Internationaal Strafgerechtshof. België heeft overigens, ook onder de vorige regering, sterk op de oprichting van zo'n internationaal hof met maximale bevoegdheden aangedrongen, tegen onder anderen de Amerikanen in.

Het is onfortuinlijk dat de bedenkingen rond de genocidewet naar buiten zijn gekomen naar aanleiding van de Sharon-affaire, omdat dit de idee voedt dat je tegen Israël niks vermag. Terwijl met name minister Michel de Israëlische premier al een paar keer de waarheid heeft gezegd.

Wat ik zie gebeuren, is dat wij, net als Nederland en Duitsland, in genocide-aanklachten als staat zullen optreden als er een band met België is. Andere gevallen zullen doorverwezen worden.

In het Belgisch-Nederlandse blad „Internationale Spectator" werd de huidige ploeg een jaar geleden aangevallen omdat haar buitenlands beleid meer op imago dan op inhoud zou zijn gericht. De vorige minister, de SP'er Erik Derycke, kreeg toen wél goede punten.

Derycke heeft in een aantal nichedossiers, zoals dat van het verbod op landmijnen of over de oprichting van een Internationaal Strafgerechtshof voor misdaden tegen de menselijkheid, heel sterke en opmerkelijke standpunten ingenomen.

Maar als hij in de geschiedenis van de Belgische diplomatie herinnerd zal worden, is het omdat hij de eerste was sinds 1925 om een complete reorganisatie van het ministerie door te voeren. Nu is Buitenlandse Zaken opnieuw de spil geworden van het Belgisch buitenlands beleid.

Anderzijds valt er van een dynamisch eigen Vlaams buitenlands beleid niet veel meer te bespeuren.

Onze diplomatie heeft zich na veel gezeur en gekreun loyaal ingeschakeld in onze staatsvorming. Gevolg was dat de deelstaten de Belgische diplomatie als een belangrijke component van hun belangenvertegenwoordiging zijn gaan beschouwen. Noem het een verstandshuwelijk. De ploeg rond voormalig Vlaams minister-president Luc Van den Brande wilde niet zozeer aan goede diplomatie doen. Ze wou vooral dat Vlaanderen zich zou kunnen uiten als een natie.

U schrijft dat ons buitenlands beleid geen concreet draaiboek volgt, maar opgebouwd is uit opeenvolgende ad hoc-reacties op specifieke omstandigheden. Heeft dit land niet dringend een instituut nodig waarin zijn beleid wél op doordachte wijze wordt voorbereid?

Er zijn pogingen geweest om een bestaande instelling -- het Koninklijk Instituut voor Internationale Betrekkingen -- dynamischer te maken. Voorlopig zonder gevolg, bij gebrek aan middelen. Anderzijds is het buitenlandbeleid van elk land opgebouwd rond een reeks ad hoc-reacties. Bekijk de Amerikaanse besluitvorming rond Afghanistan.

U schrijft dat België grotendeels onbewust uitgroeide tot de apostel van het eurofederalisme. Een beetje angstwekkend toch?

De wereld plooit zich niet naar blauwdrukken. Vaak beseffen wij pas na bepaalde tijd welke rode draad er door ons handelen loopt. Maar er wordt weinig gepland. Een van de zeldzame debatten over de einddoelstellingen van de Europese constructie in ons land vond tussen 1950 en 1954 plaats, met de katholiek Van Zeeland en de socialist Paul-Henri Spaak als markantste woordvoerders.

Waarbij die eerste voor het behoud van zoveel mogelijk nationale soevereiniteit opkwam, terwijl Spaak voor supranationaliteit pleitte. Achteraf bekeken zette Spaak de trend.

Maar ook de huidige ploeg wil het debat opengooien. Het Europese beleid was tot voor kort het werk van een select clubje -- de burgers werden zonder dat ze het beseften, meegezogen naar een situatie waarin het Europese integratieproces onomkeerbaar zou zijn. Europa, dat doe je, maar je zwijgt erover, was de leuze.

Nu beseffen onze politici en onze diplomaten hoe gevaarlijk dat is. En onze regering wil, met het oog op de volgende hervormingsronde van de Europese instellingen in 2004, een brede dialoog opstarten. Een historische beslissing, vind ik.

U was van 1988 tot 1995 zelf kabinetsmedewerker op Defensie en op Buitenlandse Zaken. Gaf dat geen problemen voor de objectieve behandeling van de jongste periode in het boek?

Zeer lastig was dat. Maar ik zeg mijn studenten in Gent ook altijd dat ze mijn analyse niet mogen beschouwen als de bijbel. Ik kan me voorstellen dat je over de afgelopen vijftien jaar, of zelfs over de hele besproken periode, een andere visie kunt uitwerken. Wel, laat honderd bloemen bloeien.

Rik Coolsaet, België en zijn Buitenlandse Politiek, 1830-2000. Leuven, Van Halewijck. 725 blz., 1498 frank.

AXEL BUYSE